

Jerneja Hederih

PRAGA STO LET PO NARODOPISNI RAZSTAVI 1895

Narodopisna razstava v Pragi leta 1895 je bila posledica duha svojega časa. Zаметke je imela v *Poljedelski razstavi* štiri leta prej, katere del je bila tudi razstava ljudske umetnosti. Bila pa je predvsem posledica časa iskanja posebnosti narodov, ki se kažejo tudi skozi njihovo ljudsko kulturo.

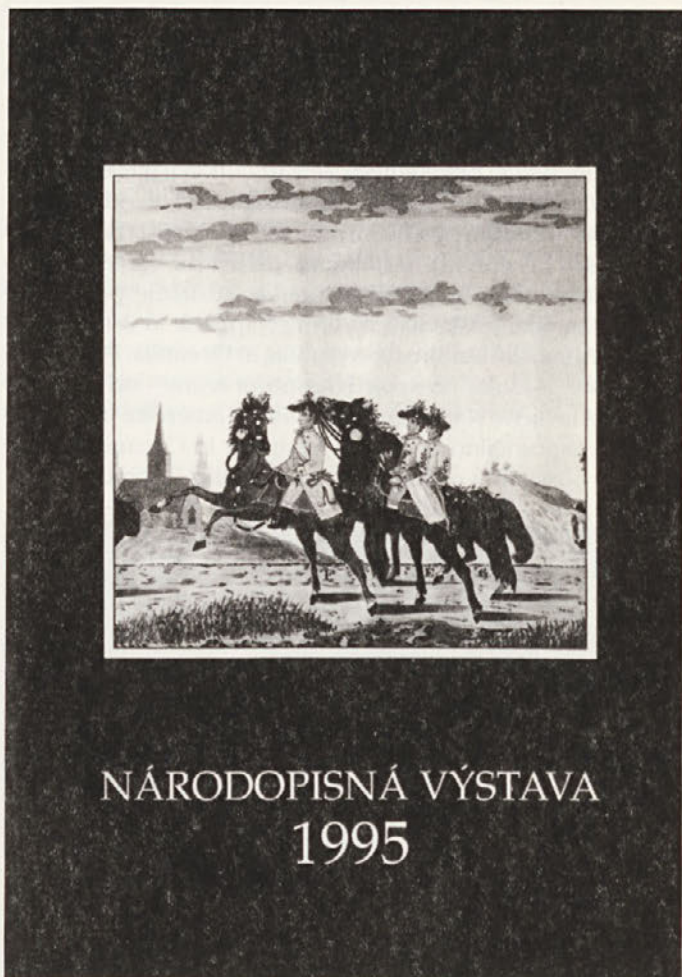
Praga je ob stoletnici tega dogodka, ki je za Slovence pomemben predvsem zato, ker je prinesel Murkove *Nauke za Slovence*, v znamenju obujanja spominov na znamenito razstavo, obenem pa v znamenju sedanjega časa, ko svežo nacionalno zavest Čehi znova iščejo in potrjujejo tudi skozi svojo ljudsko kulturo.

Osrednja prireditev v počastitev *Razstave* je velika *Narodopisna razstava* v Narodnem muzeju na najelitnejši praški lokaciji - na Václavskem trgu. Vizualno izredno vsečna postavitve temelji na prikazu ljudske kulture Čehov, pa tudi Moravcev in Slovakov. Deli se na predstavitev materialne in duhovne kulture. Nekateri eksponati so razstavljeni prvič, drugi so bili del razstave že pred sto leti - večinoma so iz zbirke Narodopisnega muzeja in so bile pridobljene v času med obema dogodkoma. Poseben del razstave je posvečen spominu na dogodek, ki ga obeležuje. Plakati, oglasi, vstopnice, popisi razstavnih eksponatov in drugo arhivsko gradivo poskušajo obiskovalca za hip prenesti sto let nazaj.

Etnološka prizadevanja so v Pragi "sto let kasneje" zelo raznolika in tvorijo paletu od akademskih in univerzitetnih do muzejskih in aplikativnih turistično-promocijskih početij.

Oddelek za etnologijo:

Natančno ime ustreznega oddelka na Filozofski fakulteti je *Ústav pro etnologii a folkloristiku* (Celetná 20). V zadnjih letih je zaznaven premik od aplikativnejših k bolj teoretičnim prizadevanjem, ki so bila v letih pred padcem železne zavese baje potisnjena na skrajni stranski tir. Osnovni namen oddelka je seveda izobraževanje mladih etnologov in folkloristov. V ta namen imajo slušatelji na izbiro naslednja predavanja: Zgodovina češke kulture, Družinski obredi, Judaizem, Teorije mentalitet, Muzeologija, Obča etnologija, Predzgodovinske kulture, Oblačila v kulturno zgodovinskem kontekstu, Spremembe Prage, Zgodovina Evrope in Češkoslovaške, Metode in tehnike terenskega raziskovanja, Folklor Evrope in Osnove obče antropologije. Večina predavanj ni obveznih. Študentje jih izbirajo po svojih nagnjenjih. Na oddelku se trudijo, da kar se da pogosto pripravijo še cikle predavanj tujih predavateljev z raznih koncev sveta, ki so bojda med študenti zelo priljubljena in izredno dobro obiskana. Oddelk premore lastno (ne preveč moderno) knjižnico, ima skromno računalniško opremo (pa še pri uporabi te je avtorica teh vrstic v času svojega kratkega bivanja v Pragi tu in tam pomagala z drobnimi nasveti), izdaja periodično publikacijo *Studia Ethnographica* v okviru *Actae Universitatis Carolinae*. Ta je pred nekaj leti priobčila obširen članek sedanjega predstojnika oddelka Jana Pargača o slovenski etnologiji, polnega avtorjevih simpatij in pohval na račun stroke pri nas in z natančno predstavitev naših monografij in naših prizadevanj nasploh. Oddelk izdaja tudi monografije, ki so plod dela oddelka ali nastajo v sodelovanju z njim.

Inštitut za etnografijo in folkloristiko na Akademiji znanosti (Máchova 7):

deli svoje raziskovanje v tri glavne sklope, to so historična etnografija, etnomuzikologija in folkloristika ter etnični študiji. V zadnjih letih se je zaradi neurejenega financiranja zasedba raziskovalcev skoraj razpolovila, obseg njihovega zanimanja pa se je nekoliko razširil. V okviru historične etnografije se posvečajo naslednjim projektom: raziskovanju formiranja modelov tradicionalne ljudske kulture med 1500-1750, narodopisni enciklopediji Češke, Moravske in Šlezije, atlasu, kulturnemu pluralizmu v Evropi, ohranjanju tradicionalne kulture, zgodovini šeg in navad. Etnomuzikološke in folkloristične raziskave v bolj podrobnem pregledu obsegajo tradicionalne glasbene pojave, dopolnjene z plesom in besedo, splošen popis izvora ljudskih pesmi, glasbe in plesov na Češkem, folkloro nemških predelov, katalogizacijo pemskega fonda Inštituta in raziskovanje ljudskih plesov na Češkem. V okviru etničnih študij se posvečajo študiju etničnih in družbenih identitet malih imigrantskih skupin v okolju češke večine (npr. Ukrajincev, ki jih je prignala černobilska katastrofa, Romov), zanimajo jih adaptacijski procesi Čehov na tujem, problem izseljeništvá nasploh in mestno prebivalstvo. Projekt Narodopisne enciklopedije je v polnem zamahu in združuje prizadevanja velikega števila čeških etnologov.

Etnološki muzej:

Etnološka muzeja sta v Pragi vsaj dva: prej omenjeni Narodopisni muzej, ki formalno sodi v okvir Narodnega muzeja - na skrbi ima češko ljudsko kulturo - in Náprstkov muzej afriških, azijskih in ameriških kultur. Ustanovitev prvega je tesno povezana z Narodopisno razstavo 1895 - temelj ustanovitve muzeja je bil namreč prehod eksponatov razstave v stalne zbirke novoustanovljenega muzeja. To je bil eden prvih tovrstnih muzejev v Evropi. Prvih nekaj let obstoja je domoval Na Příkopě, kmalu pa si je pridobil dvorec Kinských v parku na Smíchovu, kjer stoji še danes (zaradi precejšnje odmaknjenosti ga ponavadi najdemo po nekaj urah iskanja). Ker je bilo o njem precej povedanega že v uvodu, naj na tem mestu nekaj več povem o Náprstkovem muzeju. Gre za odlično ustanovo, ki v izjemno posrečeni arhitekturni lupini (Betlémské náměstí 1, U Halánků), v nekdanji pivovarni, ki je bila last ustanovitelja zbirke Vojtěcha Náprstka, združuje pod svojo streho raznolike postavitev na teme Náprstek in ustanovitev muzeja, Ameriške kulture ter Avstralija in Oceanija. Postavitve so različne, a vsaka po svoje izredno pritegne - od tradicionalno postavljene Náprstkovke, do pisane ameriške in oblikovalsko ter sporočilno dovršene Avstralije in Oceanije. Poleg odličnih postavitev obiskovalca presenetijo še predavalnica za "zunajevropska predavanja", prostor za tematske likovne razstave in lična prodajalna spominkov. Številne, za etnologa zanimive postavitev pa je mogoče najti še v Muzeju glavnega mesta Prage (Na poříči 52), v Muzeju umetne obrti (17. listopadu 2), v Židovskem muzeju (Jáchimova 3), v Muzeju prometa (Patočkova 4) in v drugih manjših muzejih, katerih postavitev se gibljejo od sila tradicionalnih, ne vedno najbolj privlačnih, do izredno zanimivih. Zanimiv je tudi muzej na prostem v nekaj kilometrov oddaljenem Přerovu nad Labo, ki je plod sodelovnjaja tamkajšnje skupnosti in etnološkega oddelka Filozofske fakultete. Tudi ta je bil lani v znamenju obeležitve stoletnice.

Če so Čehom samim, predvsem pa tujcem, ki jih je v Pragi zadnje čase skoraj nepopisno veliko, v spoznavanje domače kulture (ljudske in drugačne) ponujene številne muzejske postavitev, jo sami še bolj množično spoznavajo tudi v številnih *specializiranih trgovinah*, ki se ukvarjajo s prodajo izdelkov domače obrti. Vse so neverjetno čedno opremljene, njihovi izdelki so na zavidljivo visoki ravni, posej pa jim spriči odličnega obiska - predvsem tujih turistov - kar cvete. Med izdelki prednjačijo lesene igrače, keramika in tkanine, dekorirane s tehniko modrotiska. Ena večjih draži češke prestolnice, hkrati pa drobec za spoznavanje njene tradicionalne kulture, je bogato *ulično dogajanje*, od muziciranja do pred-

stavitve kovanja na Staroměstském trgu in na Karlovem mostu.

Etnolog, ki odide v Prago, da bi ugotovil, kako in kaj je s češko etnologijo v tem mestu, ugotovi, da so Čehi dovolj opazno obeležili stoletnico in da je "ponudba etnologije" izredno pestra. Pestrost in *sožitje raznolikosti* je sploh tradicionalna kvaliteta Prage. Nekdaj jo je predstavljalo predvsem sožitje in soustvarjanje Čehov, Nemcev in Židov, ki so mesto dolgo enakovredno sooblikovali, danes pa ga sooblikujejo, na primer, YUP-si (*Young Americans living in Prague*) - mladi Američani, ki vidijo v Pragi nekakšno duhovno in kulturno prestolnico današnjega sveta ter vanjo prinašajo novo kulturno in intelektualno dimenzijo.

Etnologu *odprtih oči ni v tem mestu nikoli dolgčas!*